

РЕСПУБЛИКА БУРЯТИЯ

БУРЯАД УЛАСАЙ

ЗАКОН

ХУУЛИ

**Буряад Уласай хуули тогтоолгын зарим шийдхэбэринүүдтэ
хубилалтануудые оруулха тухай**

*Буряад Уласай Арадай Хурал
2025 оной февралын 27-до
баталан абса*

1-дэхи статья

«Буряад Уласта үргэжэ абаһан гэр бүлэнүүдые мүнгэн зөөрээр хангалта болон нийгэмэй дэмжэлтын хэмжээнүүд тухай» гэхэн 2001 оной сентябрийн 27-ой № 813-II Буряад Уласай Хуулида (Буряад Уласай Хуулита шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2001, № 11 (30); 2006, № 10 – 11 (91 – 92); 2007, № 8 – 9 (101 – 102); 2009, № 1 – 2 (118 – 119), № 6 – 8 (123 – 125); 2010, № 6 – 7 (135 – 136), № 8 – 10 (137 – 139); 2011, № 4 – 5 (145 – 146), № 6 – 7 (147 – 148); 2012, № 7 (160), I хуби; 2013, № 6 – 7 (171 – 172), I хуби, № 11 (176), I хуби; 2014, № 1 – 2 (178 – 179); 2017, № 4 – 5; «Бурятия» сонин, 2001, октябрийн 3; 2006, ноябрийн 29; 2007, сентябрийн 12; 2009, мартын 11, июлийн 11; 2010, июлийн 10, октябрийн 14; 2011, майн 11, июлийн 13; 2012, июлийн 12; 2013, июлийн 9, ноябрийн 21; 2014, мартын 13; 2015, майн 19; 2016, июлийн 8; Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай албан ёһоной портал (www.egov-buryatia.ru), 2013, ноябрийн 15; 2014, мартын 12; 2015, майн 5; 2016, июлийн 4, ноябрийн 28; 2017, майн 10; 2018, майн 10, июлийн 9; 2020, мартын 13; 2021, майн 5, октябрийн 8; «Мэдээсэлэй «Буряад үнэн» агентство» гэхэн сүлжээтэ хэблэл, 2023, ноябрийн 24) удаадахи хубилалтануудые оруулха:

1) 1-дэхи статьяда:

а) 5-дахи хубида удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Үргэжэ абаһан түрэлхидтэ урмашуулгын түлбэрийн болон үргэжэ абаһан түрэлхидтэ урмашуулгын түлбэрийн хамтын хэмжээндэ нэмэлтэ түлбэринүүдэй тус статьяда заагдаһан хэмжээнүүд үнэ сэнгэй гаршагтай тааралдуулан нэмэгдэхэдээ, бүхэли түхэриг болотор ехэ тээшэ тэгшэлэгдэдэг.»;

б) удаадахи удхатай 6-дахи хуби нэмэхэ:

«6. Үргэжэ абаһан түрэлхидэй урмашуулгын түлбэрийн хэмжээн тэрэниие хубилгахын тула тус статьягай 1 – 4.1-дэхи хубинуудаар хараалагдаһан үндэһэ баримтануудай бии болоһон үдэрһөө үргэмэл үхибүүнэй ажаһуудаг газартахи харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэрийн үндэһөөр хубилгагдадаг.»;

2) 1.1-дэхи статьяда:

а) 1-дэхи хубида «эдеэ хоолдо, хубсаһа, гутал ба зөөлэн эдлэл, ажахын, хубийн ариг сэбэрэй хэрэгсэлнүүдые, наадануудые, нааданхайнуудые, номуудые, гэрэй табил бараа худалдажа абалгада (саашадаа - үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэн)» гэхэн үгэнүүдые «үргэмэл үхибүү хангалгада» гэжэ хэлгэхэ;

б) 2-дохи хубида удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэн түлбэрийн хэмжээн үнэ сэнгэй гаршагтай тааралдуулан нэмэгдэхэдээ, бүхэли түхэриг болотор ехэ тээшэ тэгшэлэгдэдэг.»;

в) удаадахи удхатай 3-дахи хуби нэмэхэ:

«3. Үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэн түлбэрийн хэмжээн тэрэниие хубилгахын тула тус статьягай 1-дэхи хубяар хараалагдаһан үндэһэ баримтануудай бии болоһон үдэрһөө үргэмэл үхибүүнэй ажаһуудаг газартахи харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэрийн үндэһөөр хубилгагдадаг.»;

3) 1.2-дохи статьяда:

а) 2-дохи хубида «тогтоогдодог» гэхэн үгын урда «харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанаар» гэхэн үгэнүүдые нэмэхэ;

б) 4-дэхи хубида удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Үргэжэ абаһан түрэлхидтэ урмашуулгын түлбэри, үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэ түлэлгые Буряад Уласай Засагай газарай бүрин этигэмжэлһэн эмхи зургаан (саашадаа - эмхи зургаан) тус түлбэринүүдые үргэжэ абаһан түрэлхидэй нэгэнэй Оросой Холбоото Уласай Эрхэтэнэй кодексын 45-дахи бүлэгэй ёһоор нээһэн амяараа заагдаһан тусхай тоосооной дансада эльгээхэ аргаар бээлүүлдэг.»;

в) 5-дахи хубида:

7-дохи дотор пункт удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«7) үргэжэ абаһан түрэлхидэй үргэмэл үхибүүнтээ хамта Буряад Уласаа гадуур саг үргэлжэ ажаһуулгын газарта нүүн ошолго.»;

8-дахи дотор пунктые хүсээ буураһанда тоолохо;

г) 5.1-дэхи хубиие удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«5.1. Үргэжэ абаһан түрэлхидтэ урмашуулгын түлбэри, үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэ түлэлгэ харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэрийн үндэһөөр болуулагдадаг гэбэл:

тус статьягай 5-дахи хубийн 1–6-дахи пунктнуудта заагдаһан үндэһөөр, заагдаһан түлбэринүүдые болуулха ушар байдалай тохёолдоһон үдэрһөө;

тус статьягай 5-дахи хубиин 7-дохи пунктда заагдаһан үндэһөөр, үргэмэл үхибүүнэй анханайнгаа ажаһуудаг газарһаа гаража ошоһон харын удаадахи харын 1-һээ.»;

д) 5.2-дохи хубида удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэ түлэлгэ үргэмэл үхибүүнэй гүрэнэй дүүрэн хангамжада оруулагдаһан үдэрһөө харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэрийн үндэһөөр тус хубиин ёһоор саг зуурада болюулагдадаг.

Тус хубиин ёһоор саг зуурада болюулагдаһан үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэ түлэлгэ үргэмэл үхибүүндэ гүрэнэй дүүрэн хангамжа үзүүлэлгын болюулагдаһан үдэрэй удаадахи үдэрһөө харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэрийн үндэһөөр дахин эхилдэг.»;

е) 6-дахи хубиие хүсээ буураһанда тоолохо;

ж) 7-дохи хубиие удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«7. Харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанууд холбоото уласай хуулийн ёһоор бүрин этигэмжэнүүдэйнгээ хэм соо үргэмэл үхибүү хангаха мүнгэ гаргашалгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг.»;

4) 2-дохи статьягай 1-дэхи хубида:

а) нэгэдэхи абзацта «бии байһан ба» гэхэн үгэнүүдые хаһаха;

б) 1-дэхи пункттын «б» дотор пункт удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«б) үргэжэ абаһан түрэлхидэй хатуу түлишэ худалдан абахадаа, бодото дээрээ хэхэн гаршануудһаа уламжалан, зүгөөр үргэжэ абаһан гэр бүлын эзэлдэг гэр байрын хамтын талмайһаа, Буряад Уласай Засагай газарай нютагай засагай байгууламжануудаар баталһан хатуу түлишын захын сэнгүүдһээ (тогтомол үнэ сэнгүүдһээ) ба гэр байрын 1 дүрбэлжэн метртэ хатуу түлишэ гаргашалха хэмжээтэ хэмһээ уламжалан тоолон гаргагдаһан хатуу түлишын үнэ сэнгэй 30 хубиһаа дээшэ бэшээр түбэй дулаасуулгагүй гэрнүүдые дулаасуулха хатуу түлишын үнэ сэн түлэлгын;».

2-дохи статья

«Харууһалалга гү, али харгалзалга доро байһан үхибүүдые хангалгын һара бүрийн мүнгэн түлбэри тухай» гэхэн 2005 оной июлийн 5-ай № 1248-III Буряад Уласай Хуулида (Буряад Уласай Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2005, № 6 – 7 (75 – 76), № 11 (80); 2007, № 3 (96); 2008, № 3 (108); 2009, № 6 – 8 (123 – 125); 2010, № 4 – 5 (133 – 134), № 6 – 7 (135 – 136); 2011, № 8 – 10 (149 – 151); 2012, № 7 (160), I хуби; 2013, № 11 (176), I хуби; 2017, № 3, I хуби; «Бурятия» сонин, 2005, июлийн 6, ноябрийн 26; 2007, мартын 10; 2008, мартын 6; 2009, июлийн 11; 2010, майн 15, июлийн 10; 2011, октябрийн 19; 2012, июлийн 12; 2013, ноябрийн 21; 2015, июлийн 10; 2016, майн 13; Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай албан ёһоной портал (www.egov-buryatia.ru), 2013, ноябрийн 15; 2015, июлийн 8; 2016, майн 7; 2017, мартын 14; 2018, майн 10, июлийн 9; 2021, майн 5; «Мэдээсэлэй «Буряад үнэн» агентство» гэхэн сүлжээтэ хэблэл, 2023, ноябрийн 24) удаадахи хубилалтануудые оруулха:

1) 2-дохи статьяда:

а) 1-дэхи хубида «(эдеэ хоолдо, унаагаар ябалгада, хубсаһа, гутал, зөөлөн эдлэл худалдажа абалгада)» гэхэн үгэнүүдые хаһаха;

б) 2-дохи хубида удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэн түлбэрийн хэмжээн үнэ сэнгэй гаршагтай тааралдуулан нэмэгдэхэдээ, бүхэли түхэриг болотор ехэ тээшэ тэгшэлэгдэдэг.»;

в) удаадахи удхатай 3-дахи хуби нэмэхэ:

«3. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэнэй хэмжээн тэрэниие хубилгахын тула тус статьягай 1-дэхи хубяар хараалагдаһан үндэһэ баримтануудай бии болоһон үдэрһөө харгалзалга доро байгшын ажаһуудаг газартахи харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шиидхэбэрийн үндэһөөр хубилгагдадаг.»;

2) 4-дэхи статьяда:

а) нэгэдэхи абзацта «харгалзалга доро байгшын» гэхэн үгэнүүдэй удаа «, тэрэ тоодо харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ тогтоохын тула хэрэгтэй дансануудай тоолбори,» гэхэн үгэнүүдые нэмэхэ;

б) удаадахи удхатай абзац нэмэхэ:

«Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгые Буряад Уласай Засагай газарай бүрин этигэмжэлһэн эмхи зургаан (саашадаа – эмхи зургаан) бээлүүлдэг.»;

3) 5-дахи статьяе хүсээ буураһанда тоолохо;

4) 6-дахи статьяе удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«6-дахи статья

1. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгые харууһалалгын ба харгалзалгын зургаан харууһалалгын (харгалзалгын), тэрэ тоодо уридшалһан харууһалалгын (харгалзалгын) тогтоогдоһон үдэрһөө, зүгөөр харууһалагшын (харгалзалагшын) харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ тогтоохо тухай хандаһан һарын урдахи арбан хоёр һараһаа дээшэ бэшээр тогтоодог.

2. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэн харууһалагшада (харгалзалагшада) харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ тогтоохо тухай шиидхэбэри абаһан һарын удаадахи һараһаа эхилжэ, һарын 20-һоо орой бэшэ һара бүхэндэ түлэгдэдэг.

3. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгэ харууһалагшын (харгалзалагшын) Оросой Холбоото Уласай Эрхэтэнэй кодексын 45-дахи бүлэгэй ёһоор нээһэн амьараа заагдаһан тоосооной дансада мүнгэ эльгээхэ аргаар бээлүүлэгдэдэг.

4. Харууһалагшын (харгалзалагшын) харгалзалга доро байгшатай Оросой Холбоото Уласай ондоо нютаг можоһоо Буряад Уласай дэбисхэр дээрэ ажаһууха шэнэ газарта нүүжэ ерэхэдэнь, харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэн Оросой Холбоото Уласай ондоо нютаг можодо заагдаһан түлбэрийн болуулагдаһан үдэрһөө харууһалагшада (харгалзалагшада) тогтоогдодог.»;

1) 7-дохи статьяда:

а) 2-дохи хубида удаадахи удхатай шэнэ абзац нэмэхэ:

«Саг зуурада томилогдохон харууһалагшада (харгалзалагшада) харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэнэй тогтоогдохо ушарта заагдаһан мүнгэн тус статьягай 5-дахи хубяар хараалагдаһан тэдэнэй түлбэриие болюулха ушарнуудһаа гадна уридшалһан харууһалалгын (харгалзалгын) болюулагдатар тогтоогдодог ба түлэгдэдэг.»;

б) 7-дохи хубиие удаадахи найруулгаар бэшэхэ:

«7. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгэ харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэреэр болюулагдадаг:

тус статьягай 5-дахи хубиин 1–10-дахи пунктнуудта заагдаһан үндэһөөр, заагдаһан түлбэринүүдые болюулха ушарнуудай бии болоһон үдэрһөө;

тус статьягай 5-дахи хубиин 11-дэхи пунктда заагдаһан үндэһөөр, харгалзалга доро байгшын анханайнгаа ажаһуудаг газарһаа гаража ошоһон нарын удаадахи нарын 1-һээ.»;

в) удаадахи удхатай 9-дэхи хуби нэмэхэ:

«9. Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгэ Оросой Холбоото Уласай бюджетдэй байгуулгын зохистой бюджетүүдэй мүнгэнэй ашаар мэргэжэлтэ болбосоролой гол программануудаар ба (гү, али) Оросой Холбоото Уласай нютаг можонуудай бюджетүүдэй гү, али нютагай бюджетүүдэй мүнгэнэй ашаар хүдэлмэришэдэй мэргэжэлээр, алба хаагшадай тушаалнуудаар мэргэжэлтэ бэлэдхэлэй программануудаар бэеэрээ һураха хугасаадань харгалзалга доро байгшада гүрэнэй дүүрэн хангалта олгоходо, саг зуура болюулагдадаг.

Харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгэ харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэриин үндэһөөр харгалзалга доро байгшын тус хубиин ёһоор гүрэнэй дүүрэн хангалтада оруулагдаһан үдэрһөө саг зуура болюулагдадаг.

Тус хубиин ёһоор саг зуура болюулагдаһан харгалзалга доро байгшые хангалгын мүнгэ түлэлгэ харууһалалгын ба харгалзалгын зургаанай шийдхэбэриин үндэһөөр харгалзалга доро байгшын гүрэнэй дүүрэн хангалтаһаа гаргагдаһан үдэрэй удаадахи үдэрһөө дахин эхилдэг.».

3-дахи статья

«Буряад Уласта ажабайдалай хүндэ байдалтай хүүгэдые харууһалалгын ба харгалзалгын, амарха ба элүүржүүлэгдэхэ эрхэнүүдыень хангаха талаар ажаябуулга эмхидхэлгэ ба бээлүүлгэ болон Буряад Уластахи нютагай засагай байгууламжануудай нютагай өөһэдын хүтэлбэриин зургаануудта гүрэнэй зарим бүрин этигэмжэнүүдые олголго тухай» гэхэн 2008 оной мартын 4-эй № 137-IV Буряад Уласай Хуулийн 4-дэхи статьягай 1-дэхи хубиин 49.1-дэхи пунктда (Буряад Уласай Хуулита шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2008, № 3 (108), № 4 – 5 (109 – 110), I хуби, № 8 – 10 (113 – 115); 2010, № 8 – 10 (137 – 139); 2011, № 8 – 10 (149 – 151); 2012, № 7 (160), I хуби, № 12 (165), I хуби;

2013, № 4 – 5 (169 – 170), № 11 (176), I хуби; 2014, № 1 – 2 (178 – 179); 2017, № 6 – 7; «Бурятия» сонин, 2008, мартын 6, майн 13, майн 31, октябрийн 15; 2010, октябрийн 14; 2011, октябрийн 19; 2012, июлийн 12, декабрийн 25; 2013, майн 14, ноябрийн 21; 2015, июлийн 10, декабрийн 1; 2016, майн 13, октябрийн 7; 2017, июлийн 21; Буряад Уласай гүрэнэй засагай зургаануудай албан ёһоной портал (www.egov-buryatia.ru), 2013, ноябрийн 15; 2014, мартын 12; 2015, июлийн 8, ноябрийн 27; 2016, майн 7, октябрийн 5; 2017, мартын 10, июлийн 10, ноябрийн 16, декабрийн 11; 2018, майн 10; 2019, июнийн 28, декабрийн 9, декабрийн 10; 2021, мартын 5, декабрийн 21; 2022, майн 4; «Мэдээсэлэй «Буряад үнэн» агентствo» гэхэн сүлжээтэ хэблэл, 2022, июлийн 8; 2023, мартын 6, майн 2, ноябрийн 24; 2024, мартын 5, ноябрийн 27) «томилогын» гэхэн үгын удаа «, хэмжэеень хубилгалгын, саг зуура болюулалгын, шэнээр эхилэлгын» гэхэн үгэнүүдые нэмэн, хубилалта оруулха.

4-дэхи статья

Гэр байрын ажахын туһа хангамжануудай түлөө түлбэрийн гаршануудые хатуу түлишын үнэ сэнгэй түлбэрийн 30 хубиин хэмжээндэ хүсэлдүүлхэ нийгэмэй дэмжэлтын хэмжээнэй тус Хуулийн хүсэндөө орохо үдэрһөө урид тэдээндэ олгогдоһон, Буряад Уласай дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг, тэрэ тоодо түрэн, өөрын үхибүүн болгоһон ба үргэжэ абаһан гурбан гү, али тэрээнһээ дээшэ хүүгэдые (саашадаа - хүүгэд) хүмүүжүүлдэг үргэжэ абаһан түрэлхидтэ заагдаһан нийгэмэй дэмжэлтын хэмжээндэ хүртэхэ эрхэ тус Хуулийн хүсэндөө орохоһоо урид Буряад Уласай Засагай газарай тогтооһон тэрэнэй түлбэри болюулха үндэнэй бии болотор «Буряад Уласта үргэжэ абаһан гэр бүлые мүнгэн зөөрээр хангалта ба нийгэмэй дэмжэлгын хэмжээнүүд тухай» гэхэн 2001 оной сентябрийн 27-ой № 813-II Буряад Уласай Хуулийн (тус Хуулийн хүсэндөө ороһон үдэр болотор хүсэндөө байһан найруулгаар) 2-дохи статьягай 1-дэхи хубиин 1-дэхи пунктн «б» дотор пунктда заагдаһан хэмжээндэ ба эрхэ нүхэсэлнүүдээр хүсэндөө байха гэжэ тогтоохо.

5-дахы статья

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрэй удаа арбан үдэрэй үнгэрһэн хойно хүсэндөө орохо.

Буряад Уласай Толгойлогшо

Улаан-Үдэ хото
2025 оной мартын 7

А.С. ЦЫДЕНОВ